

“La Universitat hauria de crear ciutadans, però avui ja només proveeix mercaderies”

El professor, assagista i traductor Jordi Llovet (Barcelona, 1947) ha estat notícia aquests últims mesos per dos motius ben diferents. El primer ha estat la publicació de la seva traducció —excel·lent— de ‘Les flors del mal’ de Charles Baudelaire (Edicions 62). El segon ha estat l’anunci de la seva prejubilació com a catedràtic de Teoria de la Literatura de la UB.

Quines són les innovacions que Baudelaire presenta a *Les flors del mal* que fan que se’l pugui considerar el pare de la modernitat literària?

—El gran tema de Baudelaire que constitueix veritablement una novetat és el tema de la gran ciutat: la metròpoli. Ara, d’això ja se n’havia parlat moltíssim. Només cal pensar, a França mateix, en l’obra de Balzac: el cinquanta per cent està dedicada a la gran ciutat. Es en prosa, això sí. Però en poesia també n’hi ha: Victor Hugo, Théophile Gautier... El que fa Baudelaire és parlar de la gran ciutat amb tots els aspectes que presenta, sobretot els que estan en relació amb la dualitat del bé i el mal. De fet, el llibre s’intitula *Les flors del mal*, però també es podria haver intitulat *Les flors del bé*, perquè oscil·la entre una caritat cristiana extrema i la presentació dels fets més brutals que succeeixen en el París d’aquella època: les drogues, la prostitució, l’avorriment, el crim. Això, però, per si mateix tampoc no és nou: ja havia sortit a Poe, per exemple. La novetat de Baudelaire està en la presentació de les coses extremes que tenen lloc dins el marc d’una gran ciutat.

—I el tractament del llenguatge que fa Baudelaire, com és?

—Tampoc no és gens original, ni de lluny: és heretat directament de la poesia romàntica. Fins i tot el tractament figuratiu d’alguns temes nous és tardo-

romàntic. Jo ni tan sols crec que, en els aspectes formals, pugui ser considerat l’iniciador del simbolisme. Va ser Verlaine. El que és realment interessantíssim de Baudelaire és que concentra aquest material en un moment específic, per demostrar la misèria moral de la burgesia del Segon Imperi. En això, Baudelaire i Flaubert van de bracet: l’un en poesia i l’altre en novel·la. Però tots dos van veure que s’havia de sacejar una classe que, segons els ideals del 1789, havia de convertir-se en la protagonista de la història i que, a mitjan segle XIX, ja no era res més que una desferra. I encara estem així: des del 1848!

—Què voleu dir?

—La burgesia és una classe que arriba al poder i que de seguida comença a degenerar, cosa que no havia passat ni amb la democràcia atenenca, ni amb la república romana, ni amb l’Imperi romà, ni amb la relació entre cristianisme i política, ni amb les repúbliques italianes, ni amb tots els règims aristocràtics... La burgesia, en canvi, és una classe que sembla que va néixer per generar només un gran procés de degradació. I aquest tema a Baudelaire li interessava molt. Mostrar la civilització burgesa, farcida de tots els elements tenebrosos que posseïx.

—I com s’explica aquesta degradació immediata? Els mancava una convicció o una consciència heretada de classe dirigit?

—Això s’explica per una raó que no sé si als lectors els agradarà gaire: la burgesia va obviar que, per anar bé, han de governar els millors. Per definició. És el que va fer una bona època la dels grecs, la dels romans, tots els règims aristocràtics. No és que vulgui fer una apologia de l’Ancien Régime, però una bona aristocràcia sempre serà millor que una democràcia. L’aristocràcia està basada en el govern de la gent més preparada. No els millors de sang, sinó els millors d’esperit. Hi ha tres tipus d’aristocràcia: la de sang, la de toga, que eren els qui tenien títol universitari, i l’espiritual. Aquesta és la bona. El senat, diguem. Els règims tradicionals són senatorials. Incloua la democràcia grega. Són règims en què es tracta de triar el millor. La democràcia, no. La democràcia tria el que més convé a la majoria a cada moment. I aleshores passen les coses que passen. Per això, al prefaci de *Les flors del mal*, Baudelaire s’adreça al lector dient: “hipòcrita lector, germà que te m’assembles!”

—Heu parlat de Balzac. Dirieu que en la seva obra ja hi ha tots els elements que altres autors francesos després convertirien en emblemes de la modernitat: la ciutat de Baudelaire, l’alquímia de Rimbaud?

—No. Balzac va representar algunes qüestions típiques de la modernitat: el comerç, el diner, els temes d’estètica... Però pel que fa al llenguatge poètic, segur que no. Si la prosa de Balzac hagués estat una mica semblant a la de Proust, de gran categoria literària, et diria que sí. Però Balzac no sabia escriure, i això fa que no es pogués convertir en model de cap poeta. Balzac ni tan sols sabia construir una frase, ni sintàcticament ni prosòdicament. És el que deia Flaubert: “Quin gran escriptor hauria estat Balzac, si hagués sabut escriure!”

—Ara defensaré Balzac. Aquell estil crispat, imperfecte, ofensiu, no és supermodern? Els prefacis de Baudelaire, no estan en aquella línia?

—Sí, d’acord. Aquest és, però, l’element periodístic. El periodisme és molt

modern. Va començar a Anglaterra al segle XVIII i al cap de pocs anys va arribar a França, literàriament parlant, en les obres de Balzac, no en les d'Stendhal ni en les de Flaubert. Balzac pretén aixecar acta d'allò que passa a la seva època. En aquest sentit, per tant, sí: és un pioner, i és important. Per a tots els que el següen: per a Baudelaire, per a Flaubert, per a tots. Balzac és important, doncs. Molt. Ara, molt bo, no ho és. Al costat de Flaubert, és un amateur.

—**Després de Baudelaire, hi ha hagut innovacions equiparables en literatura?**

—Sí que n'hi ha hagut. Un poeta molt important, ulterior a Baudelaire, és Mallarmé. El que Mallarmé fa és completament nou. També el surrealisme és un pas més, encara que té una certa herència del simbolisme. En les lletres angleses, T. S. Eliot també és molt important, tot i que molts dels elements de la seva poesia que avui dia considerem tan importants són baudelairians: la manera de presentar la ciutat a *La terra gastada*, per exemple. Rilke també és revolucionari, però en el seu cas la revolució ve d'un retorn al passat: Rilke és revolucionari perquè torna a Hölderlin. Per tant, sí: hi ha hagut coses noves. Però no gaires. Els últims que van fer coses noves i veritablement importants van ser Sòfocles i Píndar. I, en novel·la, Cervantes.

—**Si vós ho dieu...**

—Després d'aquests ja tot és tradició. I de tant en tant sorgeix un individu que, tot i estar amb la tradició, innova. Aquest és el cas de Baudelaire, que té un peu al periodisme i l'altre a Racine i a Victor Hugo. Entre el classicisme i el futur.

—**Fa poc, heu anunciat que us prejubilàveu perquè a la Universitat d'avui les humanitats ja no hi caben. Què voleu dir?**

—Una cosa tan senzilla com que la història de la Universitat, que comença a finals del segle XII a Itàlia, des d'on es va escampar a tot Europa, va tenir un propòsit molt clar, que era el manteniment del llegat antic: la transmissió de la tradició intel·lectual europea, la construcció d'una societat crítica i dialèctica, i la idea que les universitats han de crear el bon ciutadà. Aquest propòsit es va mantenir fins al maig del 68, inclòs. Ara ha desaparegut. Com va començar Europa? Com un intercanvi de mercaderies, sobretot el carbó i l'acer. Després

“La burgesia, en canvi, és una classe que sembla que va néixer per generar només un gran procés de degradació.”

es va anar ampliant, i avui Europa és bàsicament una unió de mercaders. Quin és el problema? Que l'educació ha entrat també en aquesta dinàmica, cosa que l'ha convertida en una mercaderia més. Això vol dir que la gent ha d'estudiar coses que també puguin anar amunt i avall, que es puguin intercanviar, igual que una mercaderia. Però això és una fal·làcia. Com pot un germanista català superar un germanista de Heidelberg? I viceversa: hi ha cap noruec que sàpiga tan bé Ausiàs Marc com els nostres especialistes?

—**El problema és que la Universitat ja no fa el seu paper, doncs?**

—El problema és que la Universitat s'ha convertit en proveïdora, no de sabers, sinó de mercaderies, oblidant per complet que hauria de ser el lloc de formació d'una ciutadania erudita. La Universitat Autònoma de Catalunya de la República ho tenia claríssim: la idea era formar enginyers, metges, advocats, arquitectes, però al mateix temps construir una elit intel·lectual que fos capaç d'il·luminar el país. I això encara es nota avui dia. Si la gent que està a la punta de la piràmide és gent preparada com cal, aquest fet influeix positivament en tots els que hi ha a sota: la secundària, el periodisme, fins i tot la classe obrera. En totes les societats, és necessari que hi hagi una elit intel·lectual; avui, però, el que la gent creu necessari és que hi hagi una elit financera. És clar que tot depèn del punt de vista: alguna gent no entendrà que parli de decadència, perquè per a ells la decadència seria només la

decadència econòmica. Per a mi, no: el dia que vagi a una llibreria i no hi trobi una tragèdia de Sòfocles, sabré que estem acabats.

—**Però la decadència intel·lectual pot portar a una decadència més global, no?**

—Sí. Els països amb uns índexs de criminalitat més baixos, per exemple, són els que tenen uns índexs educatius superiors. És de sentit comú: si eduques bé una persona, de gran no embrutarà els carrers, ni farà malbé el mobiliari urbà, i això va pujant d'escala fins a arribar al nivell de no maltractar el cònjuge, ni de matar el teu veí. El que costa anualment a Barcelona arreglar el mobiliari urbà és més del que costaria augmentar el sou dels professors o permetre'ls de treballar la meitat de temps perquè ho fessin en millors condicions. Fins i tot seria una operació rendible; però com que no donarà uns rèdits immediats, cap polític no farà mai res.

—**Què farà el professor Llovet, un cop s'hagi prejubilat?**

—Llegiré, passejaré, veuré més els amics, aniré sovint al centre d'atenció primària, perquè no em quedarà més remei, ha, ha, ha! No crec que tradueixi gaire, perquè ja me n'he cansat. Tampoc no escriuré gaire, perquè ja s'ha escrit prou, des de fa 3.200 anys. I estudiaré, continuaré estudiant fins al dia que em mori, i em moriré fent una gran riallada adreçada a tots els ximplers del món.

Pere Antoni Pons